

11-12 (35-36) | Листопад 2015
Грудень

ВІСНИК

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ ЛЕМКІВСЬКИХ
ОБ'ЄДНАНЬ

25 років
Чортківській
громадській
організації
ВУТ "ЛЕМКІВЩИНА"

З Різдвом Христовим та Новим 2016 роком!

ЗМІСТ

**Підсумкове слово голови СФУЛО Софії
Федини..... 3**

**Підсумкове слово голови ВУТ Лемківщина
Василя Мулеси..... 4**

Наші справи

Підсумки науково-практичних конференції «70
років депортації українців Закарпаття».....**6**

Історики відновлюють діалог **12**

У Львові відкрили пам'ятник М.Вербицькому. **13**

Наші люди

У Чорткові відзначили 25-ліття районного
товариства «Лемківщина»..... **15**

Пам'ятник поету Б.-І.Антоничу встановлять у
Львові у 2016 р..... **19**

Посольство України в Словаччині привітало
М.Шмайду з 90-річчям..... **20**

Лемки Тереховляни не втратили свого
етносу.....**21**

Культура

Лемківський народний аматорський
фольклорний ансамбль «Відгомін Бескидів»
відзначив своє 20-річчя.....**24**

«Нехай буде воля Твоя, Господи»(рецензія на
книгу «Архипастир»)..... **24**

Події. Історії. Життя

Лемки в діаспорі. Ч.3. Становище русинів-
українців в Боснії.....**27**

Дзвінка М. Найперше тут були русини.....**30**

Оголошення та анонси.....38

Головний редактор: Софія Федина

Редакційний

колектив: Тарас Радь

Віталій Левченко

Дизайн: Віктор Дудяк

Вісник СФУЛО. ©. Офіційне видання
Світової Федерації Українських

Лемківських Об'єднань.

Виходить раз на місяць.

Основна мета часопису – динамічно
висвітлювати діяльність усіх
суб'єктів СФУЛО.

Номери вісника можна скачати зі
сайту СФУЛО:
www.sfulo.com/biblioteka

Адреса редакції:
visnyk.sfulo@gmail.com. Можна
надсилати свої матеріали. Рішення
про публікацію прийматиме
редакційна рада.

Світова Федерація Українських
Лемківських Об'єднань (СФУЛО) -
неурядова міжнародна громадська
організація, яка об'єднує українські
лемківські спільноти України,
Польщі, Словаччини, Сербії, Хорватії,
Канади та США. Основна мета
діяльності - забезпечення та захист
законних соціальних, економічних,
творчих, етнічних, національно-
культурних та інших інтересів
лемків; розвиток та популяризація
лемківської культурної спадщини і
духовності на засадах законності,
демократії, добровільності та
самоврядування.

Офіційна сторінка в інтернеті

www.sfulo.com.

Вступне слово...

Ось і промайнув 2015 рік.... Складний, буремний, насичений подіями і емоціями. Хтось нарікає, а я скажу так: Бог дає лише ті випробування, які ми можемо витримати, і через які мусимо пройти, якщо хочемо дійти до вершини.

Цей рік проходив в під знаком української визвольної війни і більшу частину свого часу я присвятила саме допомозі бійцям на передовій. Хтось може ображатися, що я менше займаюся суто лемківськими справами, але я вважаю, що саме лемки, як ніхто інший мають розуміти сенс спільної боротьби за правду і волю. Зокрема, концертами вдалося зібрати понад 30 000 \$, на які одразу було закуплено машини для АТО, спорядження і необхідні на передовій речі. А окрім того щоденні пожертви українців по всьому світу, які треба було інвестувати в життя і здоров'я наших воїнів. Саме завдяки допомозі бійцям я познайомилася з кількома лемківськими родинами, які зараз проживають у Львові, і також які потребують нашої підтримки, які і десятки інших, що мусили знов шукати долі по різних регіонах України. Але саме цим, на мою думку, Бог дав нам шанс зібрати до купи всю велику лемківську родину, відновити зв'язки, стати знов одним єдиним спільним цілим.

Варто відмітити, що попри численні перепони, які постійно виникають у нашій діяльності, попри активну ворожу діяльність куплених Москвою політичних русинів і лем-лемків, наша справа погано, але вірно рухається вперед. Головне не відступати!

Тому в переддень Нового року просто хочу щиро подякувати усім, хто просто робить свою справу, всіма силами зберігає і розвиває лемківську гілку української культури – бо вона унікальна, і про це свідчить наростаючий інтерес до лемків, як явища, як історико-етнографічної групи українського народу. Подякувати, зокрема, Організації Оборони Лемківщини та Фундації Дослідження Лемківщини у США за англомовний варіант Вісника, який робить нашу справу ближчою і зрозумілішою для сотень англомовних лемків...

А наступного року перед нами стоїть багато завдань, особливо в контексті швидкої зміни світу: як встигати за всіма подіями? Як не загубитися у вирі новин? Як зберегти свою ідентичність і донести її до наступних поколінь (зробити її крутою і популярною)? Як зберегти єдність спільноти? Які нові шляхи роботи для нас?

Відповіді маємо шукати разом.... Але сьогодні – бажаю гарної забави, відпочинку, наснаги, здоров'я, єдності і миру!

З Новим 2016 Роком та Різдом Христовим!

**З повагою,
Софія Федина, голова СФУЛО**

З думкою про завтрашній день

Милі лемки України! Минув ще один рік нашого земного життя. Неповторний, незабутній, радісний... Щасливим він був і тривожним, трагічним, і, від часу, навіть комічним, майже таким як малював його колись наш геніальний художник Єпіфаній Дровняк. Рік несповнених надій, нових здобутків, непоправних втрат, спалення лемківського села Переможне Луганської області. Тому року нема вороття. Все, що було добрим, щирим й Богу угодним потішило не тільки наше лемківське товариство, але й порадувало кожного, хто мав можливість і бажання причаститися тими здобутками, що ми їх мали в 2015 році.

Найголовніші з них відомі кожному лемку України. Пересічні буденні, але саме з них складається життя нашої великої лемківської родини, залишилися десь поза увагою. Я маю на увазі все те, що робиться на підсвідомому рівні нашої лемківської громади в хатинах Зарічова й Монастирська, Кострино й Сваляви, Нагірного й Солі... Саме в хатинах цих сіл і містечок зберігається сьогодні автентична лемківська культура: пісня, вишиванка, казка, загадка, писанка й великодній кошарик де зберігається як святиня все те, що причетне до нашої прадавньої минувшини. Непублічна, кропітка робота в первинних осередках в лемківських селах й містечках, як у прикладному плані, так і в широкому розумінні цього слова, матеріалізується, викристалізовується під час проведення лемками українських фестивалів – Лемківських Ватр. Протягом року такі фестивалі пройшли у всіх західних областях України: Закарпатті, Львівській, Тернопільській, Івано-Франківській. Вершиною, підсумком зробленого за рік, є всеукраїнський фестиваль «Дзвони Лемківщини» у м. Монастирська Тернопільської області. Шана й подяка за це Олександрові Венгриновичу, голові, членом правління цієї найпотужнішої організації в лемківському русі України. Це свято особливо в житті кожного лемка. Україна й світ збирається на великому Ватряному полі, щоб помолитися Богу за себе, за своїх дітей, друзів і Державу, пом'янути жертв тоталітарних режимів, що безпощадно нищили лемків у минулому столітті, простити їм гріхи на землі, щоб Бог помилював їх на небі. Монастирськ сьогодні став для лемків України й світу містом надії, наріжним каменем, де сьогодні формується завтрашня будова храму Всеукраїнської лемківської культури. Лемкам України є чим пишатися, є що берегти, з кого брати приклад. Наші достойники гідно представлені в українській національній історії й культурі. Не кожна нація, не кажучи вже про етнічну групу, в межах цієї нації, має стільки відомих світу особистостей. Починаючи з князя Федора Корятовича, й закінчуючи геніальною піснею сестер Байко, ми пишаємося композитором Дмитром Бортнянським, одним з творців гімну України Михайлом Вербицьким, будителем Олександром Духновичем, блаженнішим Йосафатом Коциловським, геніальним поетом Богданом-Ігорем Антоничем, Президентом Карпатської України Августином Волошиним, геніальним художником Никифором-Єпіфанієм Дровняком. Всі вони та й не тільки вони, - цілі планети на небосхилі української лемківської культури.

Люди часто запитують скільки сьогодні лемків України в світі. Мільйон, два. Це неважливо. Важливо те, що ми, лемки й не лемки України – бойки, гуцули...

робимо для зміцнення своєї держави, збагачення примноження й збереження великої української національної культури. Що ми робимо для того, аби не дати нашим, світового значення перлинам, загубитися у морі дикого прагматичного психозу, глобалізації й асиміляції. Не повторити той шлях, який привів багато етнічних груп Європи й Світу до повного самознищення й забуття. Трапилося це тому, що люди, носії своєї власної культури втратили зв'язок поколінь, знищили корінь, що живив їх протягом тисячоліть, забули про свою колиску.

Ми заземлилися не тільки на теренах України. Як суб'єкт СФУЛО, ВУТЛ бере активну участь у міжнародній діяльності лемківської громади. Майже у всіх міжнародних заходах, що їх проводила Світова Федерація українських лемківських об'єднань брали участь представники України. В першу чергу це заслуга голови СФУЛО Софії Федини, яка є сьогодні візитівкою української Лемківщини далеко за її межами, за океаном, де теж проживають, зберігають свою материнську пісню лемки-переселенці, що теж долучилися до розбудови тих держав, на території яких вони сьогодні проживають. Мають вони там честь, пошану, повагу, бо вони серед багатьох інших народів світу є кращими, тому їх залучають сьогодні навіть до управління державами. Президент Республіки Польща Андрій Дуда має лемківське коріння?..

Що чекає нас у 2016 році? Знає Бог. А ми будемо молитися аби цей рік став кращим, добрішим, милостивішим до всіх нас. Щоб закінчилася війна, щоб батьки нарешті побачили своїх здорових дітей і онуків, на полях Донеччини й Луганщини заколосилася пшениця, а не смерділи чадним газом спалені танки... І будемо пам'ятати – це рік 25-ї річниці незалежності України! Чверть століття волі. Як ми зустрінемо цей ювілей?

Над сказаним варто задуматися й пам'ятати, приймати кару від Бога як дар, а дар, як випробування, загартування, готовності до пожертви задля майбутнього доброго милого щирого світу який обов'язково прийде на благословенну українську лемківську землю. Коли ми так будемо сприймати оточуючий на світ, тоді він відкриється нам ще яскравіше, багатогранніше й буде милувати серце й душа повсякчас, а не тільки по празниках.

Най лем нам в тому допоможе Господь Бог!

Василь Мулеса

голова Всеукраїнського товариства «Лемківщина»

НАШІ СПРАВИ

Підсумки науково-практичної конференції «70 років депортації українців Закерзоння»

12 грудня 2015 року у Львові у приміщенні Палацу мистецтв відбулася **науково-практична конференція «70 років депортації українців Закерзоння»**.

Організаторами конференції виступили львівські обласні товариства «Лемківщина», «Надсяння», «Холмщина» і «Любачівщина» спільно з Інститутом українознавства НАН України імені І.Крип'якевича.

Приємно, що актова зала була заповнена, серед яких переважали люди похилого віку, більшість з яких були безпосередніми свідками депортації з рідних теренів. Захід розпочався із хвилини мовчання за жертвами депортацій, яких більше між нами немає.

До президії конференції було запрошено Степана Майковича, Володимира Середу, Миколу Литвина, Ірину Гринь та Богдана Парадовського.

У рамках конференції було виголошено шість доповідей. Із вступним рефератом виступив **голова товариства «Надсяння» Володимир Серед**, який спробував дати загальноісторичний огляд наслідків підписання Угоди

між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного визволення про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР від 9 вересня 1944 року. У відповідності до її змісту депортація 483 тис. українського населення у період

1944-1946 років з території Закерзоння до УРСР цинічно названо «евакуацією на добровільних засадах».

Наступну доповідь під назвою «Злочини депортації 1944-1951 років в контексті сучасних міжнародних відносин» виголосила **голова Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань Софія Федина**. Вона загострила увагу на факті визнання і розуміння депортації за етнічною ознакою у світі та не справедливе ігнорування на цьому фоні депортації українців 1944-1951 років з боку світової спільноти, що виступає заручником геополітичних відносин. Парадоксально, але проблема із визнанням та належної оцінки цього факту залишається і в самій Україні, де досі на законодавчому рівні не засуджено злочину депортації українців, яким не надано статусу депортованих. Крім цього було піднято питання правової оцінки депортації 1944-1951 років як геноциду, етноциду чи етнічної чистки українського населення Закерзоння.

Аспірантка Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича Юля Павлів спробувала показати збірний образ дитинства і юності депортованих українців Закерзоння, який вона узагальнила в результаті спілкування з ними. Притаманна йому ідеалізація батьківської землі та світлі спогади дитячих років контрастують з життям на депортації, оскільки стало відліком іншого дорослого життя.

Другий блок виступів об'єднав доповіді про регіональні особливості етнографічних зон Закерзоння – Лемківщини, Любачівщини і Холмщини. З рефератом під назвою «Особливості ментальності лемків в сучасній мемуаристиці» виступила **старший науковий співробітник Інституту українознавства ім. І.Крип'якевича Ольга Кровицька**. Доповідачка звернула увагу на книги спогадів, які виступають важливим джерелом інформації для вивчення ментальних особливостей живих свідків депортації, зокрема, лемків. Дослідження мемуаристики показує глибинну вкоріненість генетичної пам'яті, яка присутня у спогадах її авторів.

Власними спогадами про події депортації поділилися **старійшина товариства «Любачівщина» Юрій Судин та перший голова товариства «Холмщина» Леонід Квітковський**. У своїх виступах доповідачі розповіли історію депортації з власного досвіду, на прикладі своїх родин та односельчан. Загальний висновок доповідей доводить, що мікроісторія є ще однією важливою складовою історичної пам'яті, яка доповнює історичну науку «живим» змістом.

На завершення слово взяв **народний депутат України п'яти скликань Михайло Косів**, який розповів про три законопроекти, які в різний час безуспішно намагалися прийняти українському парламенті. Зокрема, проект Закону України «Про визнання депортованими громадян України, які у 1944-1951 роках були примусово переселені з території Польської Народної Республіки на територію Союзу Радянських Соціалістичних Республік». На думку парламентаря, лише визнання депортації на законодавчому рівні зніме усі питання, так само як це було з Голодомором.

Директор Інституту українознавства НАН України ім. І.Крип'якевича Микола Литвин підсумував результати конференції, закликавши поживити

вивчення питання депортації українців Закерзоння. Він відзначив необхідність доповнення підручників історії України, у яких фактично відсутня інформація про цю сторінку української історії, створення електронного архіву матеріалів про депортацію, а також залучення юристів до питання вивчення правових наслідків депортації українців Закерзоння 1944-1951 років.

За підсумками науково-практично конференції було прийнято **резолуцію** із зверненням до Президента України Петра Порошенка, голови Верховної Ради України Володимира Гройсмана та прем'єр-міністра України Арсенія Яценюка з

Президенту України
Пану Петру Порошенку
Голові Верховної Ради України
Пану Володимиру Гройсману
Прем'єр-міністру України
Пану Арсенію Яценюку

Звернення

учасників науково-практичної конференції
«70-річчя депортації українців із Закерзоння»

Високоповажаний Пане Президенте України!
Високоповажаний Пане Голово Верховної Ради України!
Високоповажаний Пане Прем'єр-міністре України!

На підставі сумнозвісної угоди «Про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР», підписаної 9 вересня 1944 року в Любліні головою Раднаркому УРСР М. Хрущовим і головою маріонеткового Польського комітету національного визволення (ПКНВ) Е. Осеубкою-Моравським, від середини жовтня 1944 року до серпня 1946 року із Закерзоння (Лемківщина, Західна Бойківщина, Надсяння, Холмщина, Південне Підляшшя) за офіційними даними на територію УРСР було примусово переселено понад 482 тисячі українців.

Ця глумлива навіть за назвою «евакуація на добровільних засадах» «стимулювалася» повсюдною ліквідацією українського громадського життя, українського шкільництва, непосильними обов'язковими задачами сільськогосподарської продукції, податками, репресіями, масовими вбивствами українців (Сагринь, Бересть, Ласків, Шиховичі, Турковичі, Верховини, Павлокома, Пискоровичі, Малковичі, Горасць, Березка, Бахів, Завадка Морохівська, Терка, ...).

Починаючи з вересня 1945 року, примусове виселення українців безпосередньо проводили три спеціально підготовлені дивізії польського війська. Тобто, не тільки фактично, а й де-юре виселення українців було депортацією за етнічною ознакою.

проханням «перше, визнати промислове виселення у 1944-1946, 1948 і 1951 роках понад 520 тис. українців з наших прабатьківських західних земель депортацією за етнічною ознакою і, по-друге, надати примусово виселеним у 1944-1946, 1948 і 1951 роках українцям із сучасної південно-східної Польщі на територію УРСР статус депортованих за етнічною ознакою». Як зазначено у резолюції «позитивне вирішення вище названих питань на наше глибоке переконання є виключно внутрішньою українською справою». Звернення завершується сподіванням на те, що «сімдесяти роковини трагедії українців Закерзоння все таки будуть гідно відзначені на найвищому державному рівні».

Автор: Тарас Радь

Виселення українців з окремих територій тодішньої Дрогобицької області внаслідок змін радянсько-польського кордону у 1948 і 1951 роках також були примусовими.

Польський комуністичний режим, прагнучи збудувати моноетнічну державу і остаточно «розв'язати українську проблему в Польщі» в 1947 році провів brutальну депортацію, відому як акція «Вісла», майже 150 тисяч решток українського населення Закерзоння на північно-західні землі повосінної Польщі.

В усі роки свого панування польський тоталітарний режим цілеспрямовано нищив матеріальні сліди (церкви, цвинтарі, місця національної пам'яті та культурної спадщини) багатовікової української присутності на цих землях.

Примусовий характер перелічених виселень українців однозначно підтверджують українські науковці, досліджуючи архівні документи, свідчення та спогади учасників цих трагічних подій.

Не забуваючи про наш обов'язок гідно вшанувати пам'ять тисяч невинно убієнних українців, ми сповідуємо християнську засаду «Пробачасмо і просимо прощення» за кривди, яких зазнали у ці роки як беззахисні українці, так і поляки.

Ми цінуємо високий позитивний рівень сучасних українсько-польських міждержавних відносин.

Ми щиро вдячні найвищому державному керівництву Республіки Польща, як і усім полякам, які підтримують нашу боротьбу за територіальну цілісність України та наші прагнення увійти до сім'ї демократичних країн світу.

Конституційний Трибунал Республіки Польща 19 грудня 2002 року визнав, а Європейський суд з прав людини 22.06.2004 року підтвердив, що угода від 9 вересня 1944 року «Про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР» не мала жодних правових підстав для її підписання, а дії, пов'язані з її виконанням, були незаконними.

Однак трагічні події 40-х років минулого століття у новітній історії українців Холмщини, Південного Підляшшя, Надсяння, Західної Бойківщини, Лемківщини чекають на їх об'єктивну політичну і правову оцінку з боку найвищих органів державної влади України

Заради торжества історичної справедливості ми звертаємося до Вас з проханням нарешті на найвищому державному рівні:

1. Визнати примусове виселення у 1944-1946, 1948, 1951 роках понад 520 тисяч українців з наших прабатьківських західних земель депортацією за етнічною ознакою.

2. Надати примусово виселеним у 1944-1946, 1948, 1951 роках українцям з сучасної південно-східної Польщі на територію УРСР статус депортованих за етнічною ознакою.

Позитивне вирішення вищеназваних питань, на наше глибоке переконання, є виключно внутрішньою українською справою і реально не може внести жодних ускладнень в українсько-польські взаємини.

З прикрістю відзначаємо, що розгляд цих питань на найвищому державному рівні України бере свій початок ще у далекому 1999 році.

З нагоди 60-ої річниці депортації українців із Закерзоння до УРСР Президент України Віктор Ющенко видав Указ № 1330/2005 «Про заходи у зв'язку з 60-ю річницею примусового виселення етнічних українців з території Польщі», окремі важливі доручення якого, на превеликий жаль, не виконані до сьогоднішнього дня.

Ми очікуємо, що 70-ті роковини трагедії українців Закерзоння все-таки будуть гідно відзначені на найвищому державному рівні.

За дорученням учасників конференції:

Голова Об'єднання «Закерзоння»,
голова Львівського регіонального
суспільно-культурного товариства
«Надсяння»

Володимир Середа

Голова Львівського обласного
суспільно-культурного товариства
«Холмщина»

Ірина Гринь

Голова Львівської обласної організації
Всеукраїнського товариства
«Лемківщина»

Степан Майкович

Голова Львівського обласного
суспільно-культурного товариства
«Любачівщина»

Богдан Парадівський

Голова Львівського суспільно-
культурного товариства «Устріки»

Віктор Козоглодюк

м. Львів, 12 грудня 2015 р.

**Голові Верховної Ради України
Пану Володимиру Гройсману
Народним депутатам України**

Шановний Голово Верховної Ради України!

Шановні народні депутати України!

Ми, примусово переселені українці за рішенням польського і радянського тоталітарних режимів у 1944-1946, 1948, 1951 роках із наших західних прабатьківських земель (Лемківщина, Західна Бойківщина, Надсяння, Холмщина, Південне Підляшшя) на територію УРСР, зокрема на визнання кривд і поневірянь, яких ми зазнали в роки Другої світової війни, отримали статус учасників війни і користувалися відповідними соціальними пільгами.

Суше ще покоління депортованих українців – люди похилого віку, їх кількість, на жаль, невпинно зменшується.

Скромних пенсій, як і для більшості українських пенсіонерів, вистарчає хіба на ліки та елементарні потреби. То яка була ціль у вас, шановні народні обранці, крім завдання моральних кривд людям похилого віку, у яких середній дохід ледь перевищує 1710 грн., з 1 липня ц.р. скасувати соціальні пільги?

Ми усвідомлюємо політичні та соціально-економічні реалії нашого сьогодення. Однак звертаємося до вас, шановні народні депутати України, поверніться до розгляду Закону України № 76-VIII від 28 грудня 2014 року і відновіть надані учасникам війни, гарантовані Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», соціальні пільги.

За дорученням учасників конференції:

Голова Об'єднання «Закерзоння»,
голова Львівського регіонального
суспільно-культурного товариства
«Надсяння»

Володимир Середа

Голова Львівського обласного
суспільно-культурного товариства
«Холмщина»

Ірина Гринь

Голова Львівської обласної організації
Всеукраїнського товариства
«Лемківщина»

Степан Майкович

Голова Львівського обласного
суспільно-культурного товариства
«Любачівщина»

Богдан Парадовський

Голова Львівського суспільно-
культурного товариства «Устріки»

Віктор Козоглодюк

м. Львів, 12 грудня 2015 року

ПАВЛО ЛОЗА ■ ПОДІЇ ■ №49, 2015-12-06

Відроджується ідея Польсько-українського форуму істориків. Це спільна ініціатива Інститутів національної пам'яті Польщі та України. Можливо, що в цьому процесі також братимуть участь члени Українського історичного товариства у Польщі.

Повернення істориків обох країн до діалогу з найгостріших питань історії польсько-українських стосунків, безперечно, стає центральною подією року на шляху до двостороннього примирення щодо минулого. Група займатиметься хронологічними рамками 1939–1947 рр., а перше засідання українсько-польського форуму істориків відбулося 2–4 листопада в столиці України. Були вирішені організаційні питання, які стосуються праці форуму, окреслено основні напрями та конкретизовано теми його діяльності на 2016 р.

«Після семирічної перерви польський та український Інститути національної пам'яті відроджують діалог між істориками. На першій зустрічі обговорено принципи взаємодії і правила співпраці, щоб надалі співпраця мала ефективний перебіг», – говорив на брифінгу після зустрічі в Києві віце-голова Інституту національної пам'яті Польщі Павел Укельський.

Голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович, зокрема, говорив про «асиметрію пам'яті», тобто коли в українському суспільстві нічого не знають про важливі події для польського суспільства, натомість у польському не знають фактів з української історії, які є частиною пам'яті українського суспільства. За словами В. В'ятровича, саме діалог між польською та українською сторонами міг би допомогти обом народам краще зрозуміти і більше дізнатися один про одного, знівелювати взаємні звинувачення та припинити політичні маніпуляції на тему минулого у відносинах між обома країнами. Зустрічі групи відбуватимуться двічі на рік – навесні та восени, з чергуванням місць зустрічі в Україні та Польщі. Визначено вже терміни зустрічей 2016 р. У березні засідання буде в Польщі (історики обговорюватимуть проблематику польського та українського підпілля на території II Речі Посполитої), а в жовтні дискутуватимуть на тему Волинської трагедії 1943 р.

До спільної праці залучені 12 істориків. Співголовуючими обрано професора Юрія Шаповала та професора Вальдемара Резмера. Польську сторону представляли такі дослідники історії, як Ёжеґож Грицюк, Ёжеґож Мазур, Ёжеґож Мотика, Ян Пісулінський, Вальдемар Резмер, Маріуш Зайончковський, Дорота Левша, Павел Укельський та Кшиштоф Персак. До української частини групи увійшли дослідники українсько-польської історії ХХ ст. – Іван Патриляк, Ігор Ільюшин, Леонід Зашкільняк, Богдан Гудь, Володимир В'ятрович, Юрій Шаповал, а також Олена Гуменюк, Аліна Шпак та Олександр Зінченко.

У процесі праць так само повинні брати участь історики Українського

історичного товариства у Польщі. Зокрема про це говорить голова товариства проф. Роман Дрозд.

Повний зміст статті: 6 січня 2016

Джерело: <http://www.nasze-slowo.pl/історики-відновлюють-діалог/>

У Львові відкрили пам'ятник Михайлу Вербицькому

27 грудня, у Львові урочисто відкрили пам'ятник знаменитому українському композиторові та автору музики до національного гімну Михайлу Вербицькому, передає кореспондент [Львівського порталу](#).

Пам'ятник висотою майже три метри встановили на розі вулиць Бандери – Чупринки – Вербицького.

Місце розташування пам'ятника затвердили на засіданні виконкому Львівської міської ради ще 25 січня 2013 року. Однак коштів на його виготовлення та встановлення члени товариства «Надсяння» зібрали кошти лише у 2015 році.

Пам'ятник створили відомі скульптори – брати Сухорські.

«Творчою уявою і працею скульпторів братів Володимира і Андрія Сухорських у бронзі застила мить, яка переносить на у 1863 чи 1864 рік, коли повний творчого натхнення композитор отець Михайло Вербицький творить національну пісню усіх українців «Ще не вмерла Україна», яка у вирізьбленій на гранітній

стелі нотах для нас стала величною мелодією державного гімну незалежної України», – розповів голова товариства «Надсяння» Володимир Середа.

На відкриття пам'ятника прийшла велика кількість людей, а після відкриття розпочався урочистий концерт.

Нагадаємо, у 2014 році на проект виготовлення пам'ятника оголосили всеукраїнський конкурс. За час його проведення організаторам надіслали 21 проект. У червні 2014 року перемогу у конкурсі

отримав проект скульпторів братів Сухорських, які створили пам'ятник Тарасові Шевченку на проспекті Свободи та Юрію Змієборцеві на пл. Григоренка.

Для координації дій, пов'язаних зі спорудженням пам'ятника, створили громадський комітет, співголовами якого є громадські діячі Ігор Калинець і Тетяна Крушельницька. Його виготовили та встановили за доброчинні пожертви.

Зазначимо, 2015 рік на Львівщині був оголошений роком композитора Михайла Вербицького.

Фото: Катерина Родак, [Львівський портал](#)

<http://portal.lviv.ua/news/2015/12/27/u-lvovi-vidkrili-pam-yatnik-mihaylu-verbitskomu>

НАШІ ЛЮДИ

У ЧОРТКОВІ ВІДЗНАЧИЛИ 25-ЛІТТЯ РАЙОННОГО ТОВАРИСТВА «ЛЕМКІВЩИНА»

25-ліття Чортківського районного товариства «Лемківщина» відзначили 15 листопада. Біля Меморіалу живим, і мертвим, і ненародженим нащадкам в пам'ять трагедії депортації Українців з території Лемківщини, Холмщини, Надсяння та Підляшшя священики відслужили панахиду за всіма жертвами примусового переселення. Линула молитва і за Героїв «Небесної сотні», і за полеглих учасників АТО.

Участь у заході взяли голова Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань Софія Федина, голова Всеукраїнського товариства «Лемківщина» Олександр Венгринович, голова Тернопільської обласної державної адміністрації Степан Барна, голова Чортківської районної державної адміністрації Михайло Шашків.

Голова обласної державної адміністрації привітав членів районного товариства з почесною датою і зауважив, що збереження лемківських традицій, розвиток культури дуже потрібні сьогодні.

«Незважаючи на ті негаразди, які довелося пережити лемкам в часи примусового переселення їх з рідних земель, вони все ж зуміли зберегти свою віру, говірку, пісню та традиційний уклад життя, - наголосив Степан Барна. - Тернопільщина стала одним із тих регіонів, які щиро прийняли дітей Лемківщини, що оселитися тут, знайшовши свою долю та нову малу Батьківщину. Тож тепер лемки є невід'ємною частиною громади Тернопільського краю. Дякую членам районного товариства, які роблять все, щоб зберегти дух Лемківщини, підтримують традиції, розвивають культуру. Бажаю всім членам товариства міцного здоров'я, мирного неба, бажання працювати на благо Тернопільщини і України!».

Коментар голови СФУЛО Софії Федини:

«Для мене це була велика приємність брати участь у святкуванні 25-річчя Лемківського товариства Чортківщини, одного із найстарших і найактивніших лемківських товариств України. Кожного разу подивляю відданість і самопожертву для нашої спільної лемківської справи. А Чортківська організація завжди на передовій роботи. Бажаю Вам сили і наснаги робити радісно свою справу й далі, а ми – Світова Федерація Українських Лемківських Об'єднань – намагатимемося завжди підтримувати всі добрі починання!!!»

Джерело: <http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/news/detail/106391.htm>

ПАМ'ЯТНИК ПОЕТУ БОГДАНУ-ІГОРЮ АНТОНИЧУ ВСТАНОВЛЯТЬ У ЛЬВОВІ У 2016 РОЦІ, – ЛЬВІВСЬКА МІСЬКА РАДА

Сквер неподалік львівського цирку
Фото: livejournal.com

Голова Світової федерації українських лемківських об'єднань Софія Федина повідомила у понеділок: «Звертаюся до міської влади – почніть думати головою».

Головний архітектор Львова Юліан Чаплінський розповів сьогодні, 9 листопада:

«Пам'ятник Богдану-Ігорю Антоничу спорудять та встановлять у місті наступного року – в рамках комплексної реконструкції площі біля цирку та за кошти, які повинні закласти в міському бюджеті на 2016 рік. Площа перед циркум, дитячий майданчик – в жахливому стані. Не личить ставити новий пам'ятник такій людині як Богдан-Ігор Антонич на такому фоні.

Конкурс було проведено п'ять років (вочевидь, п'ять років тому. – «ЩЛ»). Розроблено комплектний проект реконструкції, і жодних атак на нього не здійснювалось. Гроші на спорудження та встановлення пам'ятника закладемо у міському бюджеті на наступний рік». Це повідомили сьогодні, 9 листопада, «Щоденному Львову» в прес-службі міської ради.

Натомість голова Світової федерації українських лемківських об'єднань Софія Федина повідомила сьогодні, 9 листопада:

«Львівський Антонич під загрозою!!! Якою? Управління інфраструктури міської ради, якому начхати на закони і конкурси! Сьогодні День української мови та письменності. Українськість – це те, чим так завжди пишався і виділявся Львів... Правда, зараз все летить у якусь яму, свідомо вириту певними людьми і структурами.

Одне з таких проваль стосується пам'ятника і парку імені Богдана Ігоря Антонича, лемківського поета, який називав себе малим хрущем на дереві української поезії. Львівська влада саботує вивершення площі і встановлення пам'ятника великому поету.

Було офіційно проведено конкурс, затверджено проекти, а тепер через не-в-туди управлінням інфраструктури ЛМР і новим головним архітектором пропихається інший модерновий проект.

Нічого б я не мала проти, але чомусь треба зневажити і знищити те, що є, заради показової модерності і прогресивності. Що більше, проект передбачає ще один ЦИРК у вигляді сафари під Святоюрською горою!!!!

Добила фраза новітніх проектувальників – ну як хочете, то парк можете собі назвати іменем Антонича, але пам'ятнику місця в ньому не буде! Зі скульпторами та архітекторами, які виграли офіційний конкурс, НІЧОГО погоджено не було. З лемківським товариством – аналогічно.

Звертаюся до міської влади – почніть думати головою, особливо керівник управління інфраструктури.... Ви вже й так понищили наш пам'ятний знак депортації, перед тим зневаживши його трамвайною колією... Звертаюся до усіх небайдужих і адекватних людей – допоможіть відстояти Антонича!».

Софія Федина написала це сьогодні, 9 листопада, на своїй сторінці в інтернет-мережі «**Facebook**».

Джерело: <http://dailyviv.com/news/kultura/pamyatnyk-bohdanu-ihoryu-antonychu-vstanovlyat-u-lvovi-na-ploshchi-pered-tyrkom-nastupnoho-roku-lmr-24980>

Актуалізація інформації: На даний час, головним архітектором міста підтверджено, що без погодень із лемківським товариством та авторами пам'ятника ЖОДНИХ змін у проект вноситися не буде. Також було принесено офіційні вибачення за позицію молодих активістів, які виступили проти встановлення пам'ятника Антоничу, надаючи перевагу дитячому майданчику у стилі сафари. Товариство і надалі контролюватиме ситуацію, допоки пам'ятник Б.-І.Антоничу не буде остаточно встановлено.

ПОСОЛЬСТВО УКРАЇНИ В СЛОВАЧЧИНІ ПРИВІТАЛО МИХАЙЛА ШМАЙДУ З 95-РІЧЧЯМ

18 листопада 2015 року у приміщенні Посольства України в Словацькій Республіці відбулася зустріч Посла України Олега Гаваші з відомим українським письменником лемківського походження Михайлом Шмайдою з нагоди його ювілею – 95-річчям.

Посол України привітав пана Шмайду з його ювілеєм, високо оцінив його багаторічну письменницьку працю, подякував за розвиток української літератури в Словаччині та за його внесок в розвиток культурних відносин між Україною та Словачиною. Побажав ювіляру міцного здоров'я та творчих сил.

Михайло Шмайда подякував Послу України за привітання і подарував свою останню книжку «Балади», яка вийшла цього року в Мюнхені.

На зустрічі були присутніми перший секретар Посольства О.Ліщишин, дочка письменника – член Словацько-українського товариства Е.Яцошова та почесний голова Словацько-українського товариства М.Чорний.

Джерело: [МЗС України](#)

ЛЕМКИ ТЕРЕБОВЛЯНЩИНИ НЕ ВТРАТИЛИ СВОГО ЕТНОСУ

Якщо звернутися до історії, то можна побачити яким був багатостраждальний лемківський народ. Вони були найзахіднішою і найвіддаленішою українською етнографічною групою, предки якої прийшли зі сходу ще в ранньому середньовіччі у район Карпат. Етнонім виник у ХІХ столітті й походить від часто вживаного ними слова «лем», що означає «тільки», «лише». Лемковина, так називали свою землю самі її жителі, була найбільш периферійним на Галичині краєм і розміщувалася на обох схилах Бескиду поміж річками Ославою на сході та Попрадом на заході.

На півдні межі Лемківщини пробігали вздовж давнього кордону між Угорським королівством та Польщею, який у ХХ столітті розмежовував Польщу та Чехословаччину (а від 1993-го – Словаччину).

Друга світова війна принесла на Лемківщину не лише біль та страждання, а й вилюднення та фактичне зникнення її як окремого самобутнього, колоритного регіону. В межах так званого обміну населенням між комуністичною Польщею та УРСР у 1944–1946 роках із Лемківщини, як і з інших земель Закерзоння (Надсяння, Холмщина, Південне Підляшшя), вивозили людей у радянську Україну.

Туди переселилося більш-менш добровільно або внаслідок економічного й політичного тиску близько 65 тис. лемків. Однак прихід радянських військ дещо насторожив населення: коли воно побачило на власні очі голодну й босу «армію-визволительку», багато хто змінив беззастережне захоплення на більш стримані асоціації. Й так за якихось 2-3 роки Лемківщина опустіла. Одні вихідці з неї опинилися поблизу російського кордону на Луганщині та Донеччині (хоч найбільше «українських» лемків таки попереселялося згодом на південь Львівщини й Тернопілля), в південних областях України, а другі – поблизу німецького.

На Теробовлянщині лемки оселилися у с. Боричівка, яке нині вже входить у зону міста. Більшість з них походять із Надсяння, старші люди дбають про свою історію й передають її своїм наступним поколінням. Кожного року активні мешканці села організовують зустрічі лемків своєї прабатьківщини вдома, у райцентрі, їздять на найвідоміший і не лише на Україні фестиваль-ватру «Дзвони Лемківщини» в Монастириську, нині подібні зустрічі відбуваються й на Луганщині, Івано-Франківщині й віднедавна на Полтавщині.

До 70-річчя депортації лемків у селі відбулася подібна зустріч 13 грудня 2015 року під назвою «Ми йшли в світи на муки і на біди...», організована місцевою жителькою Любов'ю Данилюк та головою районної організації «Лемківщина» Людвіковською Галиною та її мамою Куліковською Марією, яка також очолювала дану організацію понад 20 років. В хорі та декламуванні віршів взяли участь вчителі місцевої школи Нагірна Іванна, Фіголь Оксана, Савків Люба. На захід завклубом Едуардом Данилюком були запрошені теробовлянці, співучий лемківський гурт «Аничка» із с. Вербівці, музичним керівником якого є Штельма Анігія і цей гурт побував у Польщі, в родинному музеї лемків, яких не переселили. Також перед глядачами, які тісно заповнили невелике приміщення сільського клубу, виступала співачка з Тернополя Крилова Тетяна. Найбільше виконали лемківських пісень місцевий жіночий хор під керівництвом регента церковного хору пані Любові, до речі, в цьому хорі були і старші жінки, які зазнали на собі всю тяжкість депортації. Так 86-річна Семен Євгенія Несторівна розповіла односельчанам і гостям як виселяли її родину у 1945 році:

«Наше село Теплиці, що у Надсянні, було дуже великим, завдовжки із 7 км. Жили всі ми дружно, хоч і не дуже заможні, тяжко працювали та не тужили. Там я закінчила 10 класів у 1939 році і тут раптово розпочалася війна. Два тижні тривала вона між Польщею та Німеччиною і так ми опинилися під окупацією чужинців. Тяжко було нам під німцем, за любу незначну провину розстрілювали, крім того, потрібно було постійно здавати левову частку прибутків із господарства. Також багатьох наших дівчат та жінок вивезли до Німеччини насильно. Не давали жити і місцеві та прийшли банди польських націоналістів, які грабували, вбивали та насилували, все робили, щоб лемків вигнати із батьківських земель. Все ж якось з бідою ми пережили німців і польські знущання та на зміну їм прийшли «переможці» москалі й почалася друга ще чорніша година. Лемків почали переселяти на чужі землі. Ті родини, яких виселяли у березні 1945 року ще могли щось із собою брати, дехто й корови позабирав. А нас «добровільно» забирали у червні 1945 року й ми вже нічого не могли взяти, так москаль оскраженів. Спочатку всіх доправляли на підводах до повіту Ярослава, а звідти вже товарняками кого куди. Пам'ятаю, як їхали фірою 3-4 родини і одна жінка вродила дівчинку від всіх тих негараздів, але все з дитиною було добре і ось вона

Ожга Марія стоїть перед вами та пускає сльозу. Моя родина попала у Харківську область, де ми пробули майже рік. Скажу вам, що там до нас місцеві прості люди ставилися добре, розмовляли переважно українською. Все ж нам було тяжко, бо приїхали голі-босі. В той час інші наші люди попали на Тернопільщину у село Боричівка й писали, що там добре і щоб ми туди також їхали. Більшість так і поступили, хоч немало наших і по сей день залишилося на Сході України».

Розповідь пані Євгенії доповнила її давня подруга Ганна Матвіївна Шегда(Нагірна), на рік молодша за шкільну товаришку:

«Найгірше, – каже пані Ганна, – було тоді, коли нападали місцеві, а ще більше прийшли кінні банди із Волині. Багато наших сельчан у той страшний час будували собі схованки, криївки під підлогою хат чи хлівів, поза селом. Ото бувало нас із молодшим братиком та мамою тато зажене у бабусину криївку, ми заріємося у сусіку соломи й там цокотимо зубами доки усе не скінчиться. Не всім везло, багатьох вбивали й мордували всіляко, грабували, а то й спалювали обійстя. Не краще було лемкам і за комуністів, мою родину також переселили на Схід, потім ми попали до Боричівки. Хочу сказати, що нас, лемків, всі ті роки вважали як другосортних українців, принижували й зневажали. Але не всі, були і є всюди й добрі люди. Чим же лемки так завинили, за що нас повиривали з корінням із рідних земель? Адже, у нас є своя мова, свої звичаї та традиції, які ми свято бережемо та передаємо своїм нащадкам і так будемо робити завжди. Коли ми у 1946 році приїхали до Боричівки, то там ще не було колгоспів і можна було вести осібне господарство, проте це тривало недовго. З приходом колгоспів всі туди були записані через не хочу, от і працювали далі в поті чола лемки на ланах та фермах, інших тяжких фізично роботах. Лише за Незалежної України наше життя трохи покращилося, нас визнали як депортованих. Тепер ми можемо вільно, не криючись, розмовляти своєю мовою, організовувати ось такі зустрічі, співати своїх пісень, ходити у національному вбранні, в лемківських вишиванках. Нині лемки всього нашого краю, всієї України і всього світу гуртуються, на зустрічі приїздять земляки навіть із Канади, США, Австралії, Словаччини, інших країн».

Дуже гарно у своєму виступі охарактеризувала лемків пані Куліковська Марія, її слова потонули в гуркоті всезагальних оплесків: « Лемки – то українці із знаком якості!» І хай це буде частково жарт, проте який він, як він говорить про національну гордість лемків, їх любов до України і просто – про людяність!

А на закінчення зустрічі організатори заходу та сельчани пригощали всіх присутніх лемківськими стравами, це були пироги на парі, капуста з яглами(пшоно), сир с маслом домашнього виробництва, пиріг з гречкою й особливий боричівський хліб домашньої випічки, секрети виготовлення якого знає найкраще пані Ожга Марія. Її хліб коштували неодноразово визначні люди зі всього світу на фестивалях та зустрічах лемків.

Віктор Аверкієва

Джерело: <http://poglyad.te.ua/podii/lemky-terebovlyanschyny-ne-vtratily-svoho-etnosu-foto/>

КУЛЬТУРА

ЛЕМКІВСЬКИЙ НАРОДНИЙ АМАТОРСЬКИЙ ФОЛЬКЛОРНИЙ АНСАМБЛЬ «ВІДГОМІН БЕСКИДІВ» ВІДЗНАЧИВ 20-РІЧЧЯ

Відбулись урочистості з нагоди 20-річчя лемківського народного аматорського фольклорного ансамблю «Відгомін Бескидів». Одночасно концерт присвятили 25-річчю створення Долинського районного товариства «Лемківщина» та сумній даті – 70-річчю примусового переселення українців з їхніх споконвічних етнічних земель, - повідомила прес-служба Долинської РДА.

Голова районної державної адміністрації Юрій Мазур привітав лемківський колектив з творчим ювілеєм та вручив грамоти голові районного товариства Оксані Данилів, керівнику ансамблю Галині Курус та ще семи учасникам колективу. Також представники влади урочисто поклали вінок до пам'ятного знаку жертвам примусового переселення етнічних українців.

Джерело: <http://odtrk.if.ua/2015/11/09/лемківський-народний-аматорський-фо/>

«НЕХАЙ БУДЕ ВОЛЯ ТВОЯ, ГОСПОДИ...»

(рецензія на книгу «Архипастир»)

«АРХИПАСТИР» (Дубець Адам, архієпископ, 2015) – унікальне видання Перемисько-Новосанчівської єпархії, яке я мала за честь редагувати, вийшло зовсім недавно. Цей збірник архипастирських послань та доповідей Високопреосвященнішого Архієпископа Перемиського і Новосанчівського Адама доносить до нас проповідь Євангелія Господа нашого Ісуса Христа, яку вже понад півстоліття здійснює Син Лемківщини – Александер Дубець. «Цей збірник, – читаємо у передмові, – є також своєрідним записом історії відродження Православ'я на Підкарпатті, на території реституованої в 1983 році старовинної Православної єпархії, яку найменували тоді Перемисько-Новосанчівською. Зміст послань є свідченням живої української православної традиції, яка в складні часи кінця ХХ і початку ХХІ століть саме під омофором Архієпископа Адама знайшла своє продовження на землі Надсяння та Лемківщини».

Його Високопреосвященство, Високопреосвященніший кир Адам, Архієпископ Перемишський і Новосанчівський народився 14 серпня 1926 року в селі Флоринка на Лемківщині. Пережив акцію «Вісла» у 1947 році. У 1960 році закінчив Варшавську православну духовну семінарію, у 1964 – Християнську Теологічну Академію у Варшаві з титулом магістра теології. Священничий сан прийняв у 1965 році й розпочав священничий шлях на Підкарпатті. Від 1966 року – декан Ряшівського деканату. 19 січня 1983 року зведений у сан архимандрита. 30 січня 1983 року висвячений на єпископа Люблінського, вікарія Варшавської єпархії. Того ж року призначений єпископом

Перемишльським і Новосанчівським, керуючим Перемишльської єпархії. 30 жовтня у Сяноці відбувся інгрес – Владика Адам став першим православним єпископом Перемишльським з 1962 року, коли єпархія прийняла Берестейську унію. У 1966 році зведений у сан архієпископа...

Ось така коротенька біографія автора зібраних послань, який все своє свідоме життя присвятив Богові та народу. Григорій Купріянович у вступі пише: «Молодий Александер Дубець був одним із синів Лемківщини, які знайшли свою національну ідентичність, які усвідомили, що культура, мова і традиція їхньої Малої Батьківщини є частиною великого культурного простору... Вибір стати православним священиком був вибором тернистого шляху...».

«Різдвяні послання», «Послання на великий піст», «Великодні послання», які є одночасно розділами книжки, треба читати особливо, вдумуючись у кожне слово, бо устами архипастиря говорять основні правди віри, вказуючи вірним, як вводити їх у життя в умовах сучасного світу... У цих посланнях – «нагадування про необхідність дотримуватися принципів християнської, Євангельської моралі, незважаючи на протидію з боку зовнішнього, секуляризованого світу». Єпископ наголошує, що церква завжди була невід'ємною частиною народу, розділяючи його долю, тому бути «проводирем» церкви є дуже відповідально. На сьогоднішній день виникає багато проблем – вбогість, байдужість до християнських принципів, маловірство, гордість, заздрість, самолюбство, гнів, лінивство, які потрібно викоринювати справжньою вірою у Христа. І зараз, в час політичної

нестабільності в світі, треба активними діями рятувати наш світ – любов'ю, милосердям, справедливістю, покорою, терпеливістю... Архиепископ Адам роздумує: «Хто дав право ворогам миру відбирати в людини життя, дане їй Всемогучим Творцем?..». Це правда, якої ворог не хоче знати.

Ще однією важливою проблемою існування церкви на польській території є специфічна атмосфера сусідів, тому Архиепископ підкреслює, що саме християнство є релігією любові: «Любіть один одного! Як Я вас полюбив, так любіть один і ви». Бо тільки любов і добрі справи є прикладом життя у Христі.

Окремим розділом виділено важливу тему – «Поведінка священика – приклад для вірних». Єпископи та священики, як посередники між Богом і людьми, покликані виконувати велику духовну місію – підносити духовне життя християн, навчаючи їх істин віри. Само собою зрозуміло, як треба виплекати самосвідомість свого призначення, тому тут доречні слова Апостола Павла: «Зразком будь для вірних у слові, в житті, в душі, у вірі й чистоті».

Великою трагедією, наголошує єпископ, є відсутність навчання молоді рідної мови, в чому бачить занепад своєї тожсамості: «...а що рідна мова – то перша ознака народності». І без рідної мови може не бути рідної Церкви. Всім відомі слова *«Мово рідна, слово рідне, // Хто вас забуває, // Той у грудях не серденько, // Тільки камінь має...»* написав, власне, священик Сидор Воробкевич.

Вкінці книжки «Архипастир» – Звернення до вірних Братів і Сестер, а особливо до Молоді Перемисько-Новосанчівської Єпархії та роздуми і заповіт автора «Нехай буде воля Твоя, Господи», де вкладені щирі спогади та роздуми про вибрану стежину служіння Богу та своєму народу. Звертаючись до батьків та їхніх дітей, з великим болем наводить прикрі випадки, коли в родинях не розмовляють рідною мовою, а навіть – діти ставляться до неї вороже або байдуже. Яким прекрасним прикладом є зберігання мови, віри, культури, навіть проживаючи далеко від материка, лемками, бойками, гуцулами. Отець Александер Дубець підсумовує: «Тому нам треба в наших умовах на кожному кроці і кожної хвилини охороняти свою честь і свою рідну віру і мову – хто цього не робить, той стає яничаром».

Україна сьогодні перебуває в стані війни, де з великим розмахом сіється зло, ворожнеча, ненависть, тому болить серце Архиепископа за український народ, за невинних людей, які загинули на полі бою, а також за жертви тероризму. Всюди в церквах проводяться молитви за повернення миру і злагоди, бо «лише вірою і любов'ю можна подолати зло».

«Я молюся за Україну і закликаю Боже благословення на багатостраждальний її народ», – сказано устами Архиепископа Адама, Людини з великої літери.

Року, що прийде, о.Александер Дубець відзначатиме 90-ліття – дай Боже, дочекати!

Мирослава Олійник

Варшава – Львів

ПОДІЇ. ІСТОРІЯ. ЖИТТЯ.

ЛЕМКИ В ДІАСПОРІ. Ч.3. СТАНОВИЩЕ РУСИНІВ-УКРАЇНЦІВ В БОСНІЇ

У 1878 році перші українці (русини) з Галичини поїхали у пошуках кращої долі до Боснії. Цьому було кілька причин. За рішенням Берлінського конгресу 1878 р., який переглянув Сан-Стефанський мирний договір, Австро-Угорщина одержала право тимчасово окупувати Боснію і Герцеговину, яка доти більше чотирьох століть входила до складу Османської імперії. По-друге, у Галичині відчувалася помітна нестача орної землі, що штовхало людей до еміграції. По-третє, значні простори Боснії пустували, а земля тут була відносно дешевою. З метою колонізувати та підняти економічний рівень новоздобутих земель, австрійський уряд фінансово стимулював, особливо, русинів переселятись на південь Габсбурської імперії.

Тому, хто офіційно звернувся до уряду з бажанням поселитися у Боснії австрійська влада обіцяла виплатити 600 ринських (українська назва австрійської валюти гульдена (флорена), яка рівнялася 4 золотим, а з 1892 – 2 кронам) і надати 24 морги землі (1 морг землі рівний 0,57 га), або так звана «царовина».

На початковому етапі боснійська влада дотримувалась цієї обіцянки. Проте з часом, коли приїжджих ставало все більше виплати здійснювались з перебоями, аж поки взагалі перестали виплачуватися. Крім цього кращі землі в краю, ближче до міст, були переважно привласнені угорцями, чехами, поляками, німцями та італійцями. Українці переважно селилися у сільській місцевості на місця колишніх поселень турків та сербів, які або виїхали до Османської імперії, або поселилися у містах.

Українські колонії було створено у селах Дубрава, де поселилось 265 родин, Дев'ятин – 150, Козара – 70, Горішній Раковац – 60, Камениця – 46, Дитляк – 40, Гайова – 36, Росовац – 30, Ціленець – 28, а також в Горвачане, Гумір, Любінець, Лисні, Бабановиці, Конюговці, Радковац, Моравіца, Сарджевіца, Липеніца, Бось Нові, Дубіца, Маглай, Градішка, Сараєво, Лужане, Нове Село. Поселялися великими громадами, переважно у північній частині Боснії неподалік міст Прнявор та Баня-Лука. Були і такі, що селилися невеликими групами на території усієї Боснії.

За місцевим звичаєм хати у селах зводили в уголовинах, полонинах та ярах, що тягнулися довгою вервечкою вздовж річок та доріг, тоді як церква і школа знаходилась на найвищій довколишній горі. Розпочинати нове життя на чужині доводилось переважно із зведення нового житла та освоєння непридатних для рільництва земель. Вирощували жито, пшеницю, овес, просо, проте найкраще родила кукурудза. Осіння сівба тривала аж до Різдва, бо доти сніг практично не випадав. Після Різдва сніг лежав аж до березня. Натомість у літній період часто тривала посуха. У Боснії ніхто рогату худобу і коней не випасав, пасовиськ не

формував, а тому як літом, так і зимою вони ходили собі самопасом. Роботи у краї було не багато, а тому більшість з тих, що працювали робили на тартаках у сусідніх сербських містечках Йошавці, Завідовцях й Тешлічі.

Про важкі роки освоєння на боснійські землі українські поселенці співали пісню:

*Воліла б мня моя мати на світ не родити,
Ніж я мала зайти в Босну, та по ній блудити.
Тут і орли не літали, бо не було чого.
Як то жажда бути паном, провадить до злого.
А чоловік жінці грозить, - зуби затискає,
Жінка плаче, лементує, слізми ся вмиває...
Діти мої дрібненькії, - що будем робити?
Не тра мані вже маєтку, годі далі жити...
Але діти бідолахи, в нічім не гадають,
Пхають руки до міщатки, за хлібом шукають...*

Раз в рік в українські колонії приходив призначений боснійським урядом так званий десятник, який збирав податки на користь держави – десятину, яка коливалася у межах 26-40 крон. Крім цього раз в 10 років селяни мали сплачувати земельний податок, який становив 1 крону за один гектар, що як правило дорівнював 10-12 кронам.

Станом на 1895 рік релігійний склад Боснії виглядав приблизно наступним чином:

Релігія / Округ	мусульман и	православ ні	римо- католик и	протестант и	інш і	юдеї	решт а
Сараєво	111.984	72.904	38.096	348	73	4.70 1	2
Баня-Лука	73.016	195.039	59.493	1.166	28	757	--
Бігай	81.777	101.152	8.726	20	2	220	--
Тузла Дольня	152.780	150.814	49.080	1.796	121	1.39 0	9
Травнік	69.940	78.448	90.559	201	20	920	--
Мостар (Герцеговин а)	56.135	74.889	88.188	65	8	225	1
Сума	548.632	673.246	334.142	3.596	251	8.21 3	12
Всіх разом	1.568.092						

1901 році до Боснії прибув перший український священик о. Андрій Сегеді, родом з Бачки, що в Угорщині. Отримав парафію у Прняворі, де була зведена перша греко-католицька церква. Будучи єдиним українським священиком мусів обслуговувати близько 50 боснійсько-руських колоній. У релігійному плані українці Боснії мали нездоланні перешкоди, оскільки на ці землі не поширювалася юрисдикція Галицької метрополії УГКЦ, а тому не могли отримати русинського духівника. Натомість, тут заправляв греко-католицький єпископ з Крижевача (Хорватія) Юліян Дрогобецький та православний сараєвський владика (Сербія). Через безвихідь, зокрема, у Дубраві українці спільно з поляками звели костел, в якому хорватський ксьондз правив службу за латинським обрядом, у Дев'ятині така спілка з будівництва мурованої церкви закінчилась конфліктом між українцями та поляками, а у Ціленці українці перейшли на місцеве православ'я.

У 1902 році, повертаючись з Риму до Львова, митрополит Андрей Шептицький вперше відвідав українських поселенців Боснії. Для того, щоб полегшити життя місцевим вірним він дав кошти о. Андрію Сегеді з дорученням купити гору між селами Дубрава і Камениця, яку засадили виноградниками. Тут була створена винарня, на якій працювали українські поселенці, що приносила дохід усій громаді, а також організовано довіз продовольства з Баня Луки, за що відповідав сільський голова Камениці Іван Небесний.

9 жовтня 1907 та 27 листопада 1908 року в Боснію за дорученням митрополита Андрея Шептицького навідувався отець-василянин Йосиф Гродський, автор «Положене русинів в Боснії». Після першого візиту сюди з місіонерською місією прибули василіани о. Онуфрій Бурдяк, ігумен Кристинополя (нині Червоноград), і о. Пасивій Кисіль, директор друкарні в Жовкві, а після другого – монахи-студити зі Скнилова (біля Львова), які у 1908 році звели біля Камениці студитську церкву.

Коштом хорватського єпископа о. Юліана Дрогобецького у Крижевачу підтримувалася бурса для хлопців, в якій поміж інших навчалися місцеві українці. Ті з них, що бажали продовжувати навчання їхали до Загреба (Хорватія), де навчалися у місцевій гімназії та духовну семінарію. Ректором останньої був хорват о. др. Ніяраді.

Унаслідок громадянської війни в Югославії (1991-1995) – пише Микола Мушинка - багато українців Боснії (галицького походження) переселилися у Воєводину. Згідно з офіційною статистикою в 2001 році їх було 4632 особи. У Воєводині вони здебільшого влилися в руські громади, швидко асимілюючись з ними, але й засновували свої українські організації. Найбільшою є Товариство української мови, літератури і культури Воєводини, засноване в 1989 році у Новому Саді з друкованим органом «Українське слово». У роботі Товариства активну участь беруть діячі руської культури: Симон Сакач, Роман Мизь, Юліян Тамаш та інші. Вони намагаються об'єднувати ці дві течії в одне ціле.

Автор о. Йосиф Гродський

Джерела:

Гродський Й. Положене русинів в Боснії. – Львів: Євровіт, 2003. – 88 с.

Мушинка М. Лемки в діаспорі // Науковий збірник Музею Української культури у Свиднику. Вип.27. Історія та культура Лемківщини / Гол. ред. і упор. М.Сополига. – Свидник, 2013. – с.424

Михайло Дзвінка

НАЙПЕРШЕ БУЛИ ТУТ РУСИНИ

Щойно в XIX столітті творилася нова «наукова» назва для одного карпатського етносу – лемки. В королівських грамотах від XVI ст. деякі місцевості в Карпатах були «положені в руській землі», в лат. “in terra Russiae situm”. Поляки всю історію нас називали “Rusinami”. Гірські русини сотнями років зберігали свій етнос і свої землі, не піддаючись зазіханням політичних грабіжників на свої землі. Вони були чи не всю історію без державної опіки руської середньовічної держави. Щойно тепер, від 24 років, існує русько-українська держава, але заподіяні шкоди вже не направити. Остаточний нищівний удар прийшов у перших роках після II-ї світової війни, 1944-1947 р.р., коли Москва в тісній співпраці з Варшавою вовчим правом домоглися остаточної ліквідації залишків «українського націоналізму» на Закерзонні. Так називали чесних, працьовитих селян, які як окремих український етнос на кордоні з Советським Союзом не мав права на існування на своїх землях.

Отже, карпатські русини, чи як (пізніше) «лемки», залишилися в історії лише в горах. А чи жили на долинах? Мабуть, так. Але це треба історикам вивчити, що не є надто «політично коректне» завдання. Бо цього собі поляки не бажають. Наприклад, люди знали, що сьогодні «польське село» Концлова (сусіднє до мого села Фльоринка), колись називалося «Кунчова», і там жили русини. Містечко Грибів (Grubow, а не Grzybow) теж було колись руським селом. Біля Ряшева до війни ще існувало «руське село». Зрештою, в «Повісті минулих літ» згадується Ряшів як найдалі на захід висунене «руське село». Старі люди говорили, що «наші села сягали аж по Краків». Ще в половині XIX століття професор Краківського університету, географ і поет, Вінценти Поль, писав у праці “Rzut oka na polnosne stoki Karpat” (1851 рік), що «годину волами на схід від Кракова починаються руські села». На деяких старих мапах показані території, на яких русини сягали аж по Віслу. Хмельницький говорив, що «виб'є весь руський народ з-під лядської неволі аж по Віслу». Руські монастирі були в Kazimierz nad Wisla (сьогодні передмістя Кракова), в місцевості Tyniec (Краківське) і Opatow (Kieleckie). В XII ст. в Кракові було 26 молитовних домів східнього обряду. Хай би українські історики перевірили все це. В місцевості Wislica, коло Кракова, археологи розкопали старі залишки поселень і знайшли, що населення було східнього обряду. Не знайшли того, що шукали. Місто Краків і Перемишль до X ст. належало до моравської держави. Цю державу розбили мадяри.

Польські історики-політики соромливо не згадують важливого державного документу Мешка I-го – документу “Dagome iudex”, 991 рік, в якому описані

кордони тодішніх лехітських племен (пізніших поляків). Читайте на інтернеті. В цьому латинському документі є сказано, що східня границя іде по Віслі, а далі дослівно: «На схід від Кракова починається Русь». Українські історики на догоду полякам промовчують цей документ. Від того часу поляки почали платити податки до Риму («На святого Петра») до XVI століття.

Не все в історії мусить бути, і не було, записане на кусках паперу. Проте логіка має бути теж документом. В перших століттях минулого тисячоліття «ляхи» (лехіти) перли на схід, польський “Drang nach Osten”, займаючи руські землі, то лише в горах русини могли зберегтися.

Хай би хтось з українських істориків провірив історію руських монастирів і теперішні польські села довкола них і спитав їх мешканців про те, як колись називалися їхні села, і хто там жив.

Всі карпатські села були наповнені Руссю: назви – Свіржова Руська, Ропиця Руська, Королева Руська і багато подібних. Подібно є й на Мадярщині.

Ім'я Русь глибоко залягло в серця руського населення. Від часів середньовіччя майже всі народи і держави поміняли свої назви. Наприклад, назва «Франція» походить від німецьких франків (“Frankreich”). А французи називали німців по-своєму: Альмань (Alemagne). Сьогодні всі сусіди Німеччини досі порізно називають німців. А які землі займали лехіти («ляхи») і коли стали «поляками», хай історики скажуть. Зі сходу приходила нова назва – Україна. Але українське ім'я народу мало вже сильно політичне значення – втілювало концепцію будови самостійної української держави на староруських землях. Почалася боротьба цих держав, щоб не допустити поширення цієї політичної назви на їхні окуповані ними землі. Як поляки, мадяри і московити боролися з українством – це довга історична тема.

Коли виникла Польща як суверенна держава після I-ї світової війни, то відразу почалася боротьба з українством: паціфікації, арешти діячів української культури і політики, насильне сполячування населення. Поляки не мали ніякого респекту до українського народу; це була лише територія, яку поляки хотіли повністю сполонізувати.

Після II-ї світової війни Польща була практично окупована Советським Союзом. Влада в 80% була не польська. Це була влада московських колаборантів і вислужників. Багато було советських військ в Польщі. Прийшла нова антиукраїнська акція; цим разом сильно підтримана польськими шовіністичними колами і шовіністичним католицизмом. Всі засоби масового переказу були наповнені антиукраїнським змістом. Державні агенти сильно контролювали всяку активність українського населення; були арешти, вбивства, залякування населення. Українці були лише «фашистами», «націоналістами», «бандитами», «резунами». Цей список далеко не повний. За весь час панування соціалізму шельмування українців у Польщі не припинялося.

Тепер, коли Польща є в Європейській унії, то політика влади до українців змінилася. Але населення, насякнене антиукраїнським злим духом, небагато

змінлося. Справа довгого часу. Степан Бандера далі для великого числа поляків – «бандит»; тризуба прирівнюють до «гакенкройц» (свастика). Польська влада сьогодні не може змінити антиукраїнські емоції значної частини населення. Українці всім в Європі перешкоджають. Гроші важливіші від культури і гуманності. Українцям треба змусити Європу до респекту, який мають інші народи. Через економію, інтелект і армію. Сила – головний чинник респекту і поваги.

При соціалізмі були релігійні проблеми: греко-католики не могли існувати офіційно, бо були надто «націоналістичні», а православні були під російським наглядом.

Лемки, себто карпатські русини, не мали ніколи змоги дорости до рівня всіх одноплемінників – до української літературної мови. Були під впливом чужих агентів – польських письменників, поетів, фольклористів, державних агентів, які здебільше дораджували їм не об'єднуватися з українськими активістами, стояти осторонь «українського націоналізму». Якщо люди говорять діалектом, то владу це не турбує, хай собі говорять. Але, коли батьки хотіли відкрити пункти навчання української мови, то починалися проблеми.

До цього доходить ще одне: у всій Європі діалекти завмирають, бо засоби масової комунікації, школи, університети, велика економія і військо вимагають вищої, інтелектуально розвиненої мови – мови науки, нормалізованої мови, яка об'єднує населення з усіма діалектами. Сільськими діалектами сьогодні не можна говорити про астрономію, фізику, ядерну енергію, квантову механіку і всі види науки. Літературні мови репрезентують високі інтелектуальні вартості людських досягнень у всіх ділянках життя. А діалекти, говірки – це вже сьогодні архаїчна культура села. Сьогодні границі між селом і містом не існують, як колись.

Сільські люди говорили простою мовою, короткими реченнями, здебільша говірками, відмінними від села до села; і їх інтелектуальний горизонт не сягав далі своїх сільських справ і сільського буття; мова фольклору. Селяни не могли своїми діалектами говорити про філософію, про будову літаків або комп'ютерів. Основна маса переселенців 1947 року була малописьменна або зовсім неписьменна. Але їхні діти стали частиною нової системи освіти і так віддалювалися від культури своїх предків.

Сьогодні пройдете всю Польщу і не почувете діалектів по селах – всі говорять польською літературною мовою. Так є в усіх державах Європи. У північній Франції я чув польські діалекти, якими ще володіють сяк-так діти четвертого покоління емігрантів. Для мене ці діалекти звучали досить смішно – чогось такого вже не почувете в Польщі. Уявляю собі, як наш архаїчний лемківський діалект смішно звучить для сучасних освічених українців в Україні.

Песиміст може сказати, що лемківський діалект скінчився в 1947 році. Адже до того часу цей діалект був основною мовою населення в північних Карпатах. А коли людей розсіяли по п'яти воєводствах на німецьких землях, то тут загальною мовою була вже польська, якою лемки погано володіли. Їхні діти перейняли мову

батьків лише на кухонному рівні, а вся інша наука була в місцевій польській школі.

Andrzej Kwilecki в книжці "Lemkowie" пише, що коли дитина не могла відповісти якої вона національності, то він питав: «А в якій країні живеш?» Він теж писав, що українські діти свідомі того, що приймають «вищу польську культуру». Це не зовсім так – українська молодь не має комплексу меншевартості. Українці знають, що вони не є емігрантами в Польщі, і що українське Закерзоння – це такі історичні землі, до яких мають історичне право власності. Український народ має кількатисячну історію і є важливою частиною індоєвропейських народів.

Професор Богдан Гальчак у своїй «Історії лемків» пише: «Перед другою світовою війною лемківські поселення на заході перейшли ріку Попрад, доходячи до гір Татри» (стор. 9).

І далі: «Під етнічним оглядом лемки належать до української культури». Вони частина українського етносу. Ця справа для автора цієї праці є бездискусійна» (стор. 12).

«Ціллю польських і мадярських істориків є назагал показати, що лемки не належать до українського етносу та їхнє етнічне походження є інше. Натомість українські історики намагаються доказати етнічне споріднення лемків з українським народом» (стор. 26).

«Напочатку ХХІ століття виникла серйозна небезпека повного зникнення лемків як окремої групи під культуровим оглядом» (стор. 285). «Якщо хочуть далі існувати, то мусять все робити дуже продумано. Лемки не можуть однак заперечувати свою історію, того, що походять з Київської Русі і належать до українського етносу» (стор. 286). Ці слова автора згаданої книжки відносяться до групи «лем-лемків», які маніпулюють своїм походженням. Організація «Об'єднання лемків» твердо стоїть на українських позиціях. Журнал «Ватра» є добре редагований і дає своїм читачам правильну інтерпретацію свого етносу.

Сьогодні лемки в Польщі спільно організують культ-освітнє життя з українцями інших регіонів – спільні «ватри», хори, пункти навчання української мови. Багато лемківських дітей вчиться в Лігницькому ліцеї та в інших українських школах. Багато лемків є членами Об'єднання українців у Польщі і Об'єднання лемків. Дуже корисна взаємна співпраця.

А хто ті лемки, які сторонять від цих організацій? – Це ті, що для власної користі і спокою пішли за підшептами чужинців, яким не подобається лемківсько-українська солідарність.

Тому знову трохи історії. Іван Гвань в «Монографії Лемківщини» (НТШ-А, Нью-Йорк, 1988) пише: «В травні 1933 року в Новому Санчі відбулася конференція за участю повітових старостів та шкільних інспекторів західної Лемківщини, під час якої сконстатовано, що лемки вважають себе якоюсь окремою часткою росіян, але вони на 95% лояльно відносяться до Польщі. Народ Лемківщини підбурюють (українські) грекокатолицькі священники. В обличчі такої

дійсності конференція ухвалила, що треба запровадити в школах на Лемківщині лемківську мову» (стор. 193).

«Почалась, - як мав сказати один польський вчитель,- дезинфекція Лемківщини від українських бакцилів». Від 1932-1936 р.р. уряд ступнево припинив діяльність усіх читалень «Просвіти» на території Новосандецького повіту із-за поширювання «підривних ідей» (стор. 193).

«Шкільні інспектори: лемки окреме, неукраїнське плем'я, тому в школах Лемківщини слід завести лемківський діалект. "Pustrowany Kurier Codzienny": лемківський діалект більш зближений до польської мови і є нічим іншим, як тільки діалектом польської мови» (стор. 193).

«В 1930-1932 р.р. з Новосандецького повіту перенесено всіх українських вчителів у місцевості корінної Польщі. На їх місце спровадити вчителів поляків. В 1933 р. таке повторилося з учителями українцями в Горлицькому та Ясельському повітах» (стор. 193).

В 1934 р. створено окрему Апостольську Адміністрацію для Лемківщини. Ціль: припинити ріст українізації на Лемківщині, відділити церкви на Лемківщині від Перемишля, заводити полонізацію і москвофільство, все проти української «бакцили».

Хоч в соціалістичній Польщі і Чехословаччині визнано лемків за частину українського народу, і радянські комуністи теж вважали лемків за українців, то спокою українцям не дали. В 2005 році польська влада прийняла закон, яким дала лемкам статус етнічної меншини. В публікаціях польських авторів, публіцистичних чи наукових, майже повністю і нахабно домінує тенденція відділювати лемків від українців. (Гальчак, стор. 263).

Про «Полоноцентричне деформування Лемківщини» широко писав редактор Богдан Гук у «Нашому слові», № 25/2015.

Не всім подобається гармонійна співпраця лемків з українськими середовищами. Так, один «канадський професор» постійно каламутить лемківську політику. Він вчить, щоб лемки уникали, не згадували українське ім'я, щоб відчужити лемків від українства. Чому лемки дають себе дурити чужим людям? Хто має в тому інтерес? – Не лемки.

Кажуть: «Собаки гавкають, а караван іде». Історія іде вперед, хоч як сильно собаки гавкають. Так, американські карпатороси морочили лемкам голови своїм москвофільством, соціалізмом і антиукраїнством більше половини минулого століття. Соромно скінчили свій живот. Їхній Лемко Парк і інше майно вже повністю в чужих руках, залишилося лише сміття. Натомість ті лемки, що в пору відійшли від них і приєдналися до українських клубів і культурних центрів, стали дуже успішними.

Думаю, цікаво додати, що влітку 1967 року голова Лемко-Союзу, пан Адам'як, розповідав прилюдно у Варшаві, що одного разу делегація Лемко-Союзу поїхала до Москви, щоб розмовляти з «братами русскими». Коли делегати прийшли до одного державного бюро у Москві і почали говорити, пощо прийшли, то

«руськіє» їх не розуміли і повели їх до другої кімнати, працівники якої звернулися до них по-українськи. Яке було розчарування! «Русськіє брати» не хотіли з ними розмовляти і передали їх в руки українцям, від яких вони політично відцуралися. Росіяни, почувши їх мову, відразу знали, хто вони за національністю.

Лемки дали для Руси-України визначних людей. Згадати хоч би кількох: Дмитро Бортнянський (1751-1825), композитор, його батьки з Бортого на Лемківщині. Михайло Вербицький (1815-1870), композитор, народжений в селі Улюч над Сяном, східня Лемківщина. В 1863 році скомпонував мелодію «Ще не вмерла Україна» до слів Павла Чубинського. Від року 1992 визнана як гімн України. Першим грекокатолицьким митрополитом став Сильвестер Сембратович. Згадати ще найбільшого лемківського поета Богдана-Ігоря Антонича (1909-1937). Він мав прекрасну мовну інтуїцію і вписався на постійно до української літератури.

Лемки вже мають своє місце в українській культурі. Дня 21 лютого 2014 року відбулося в Києві, на Євромайдані, святочне прощання Небесної Сотні. В присутності сотень тисяч народу прозвучала стара лемківська пісня «Пливе кача по Тисині». Це одна з найбільш зворушливих лемківських пісень, яка описує прощання сина з матір'ю. (В. Halczak, "Dzieje", стор. 255).

Від самого початку свого існування в Карпатах, себто від XI-XII ст. або й раніше, населення називало себе русинами. Поляки всю історію називали нас Rusinami. Тоді люди інакше себе не називали. Населення мало свідомість про своє етнічне, мовне і релігійне споріднення з усіма руськими племенами на сході. Щойно почавши від XIX-го століття етнографи, політики завели назву «лемки» побіч бойків і гуцулів. Регіональні назви зовсім були б нешкідливі, якби не були вплетені в політику – цинічно запланованого відділювання гірських русинів від решти русинів-українців. Мета: денаціоналізація і включення до чужого етносу (польського, мадярського). Це є вовча стратегія: вовк відбиває вівцю від стада, щоб було йому легше її задушити.

Іван Гвать пише: « Іронічно-зневажливий відтінок назви «лемко» і похідних слів не тільки вивітрився, але появилась навіть регіональна гордість, пов'язана з цим поняттям. Наприклад, Йосиф Шемлей записав такий вислів від старої жінки в Білянці Горлицького повіту в 1932 р.: «Вы бесідуєте спільска, ваша бесіда планна (погана), лем наша лемковска ест правдіво руска». (Іван Гвать, Монографія Лемківщини, стор. 17). Отже, коли русини-українці з інших регіонів хочуть знати, як їхні предки говорили п'ятсот років тому або й раніше, то хай послухають, як лемки говорять сьогодні. Карпати консервували мову і обичаї.

Хоч як би «лем-лемки» (сепаратисти) боронилися і крилися перед українством, то поляки все-таки, почувши їх мову, називали їх українцями. Краще вже відверто стати на своєму русько-українському ґрунті і не дурити світ і себе. Бо така параноїдальна, хвора ненависть до українства веде провідників і їхні вівці до етнічної загибелі. Парафразуючи комуністичний анегдот, можна сказати, що всі ці сепаратисти стоять на крок перед пропастю. Прийде час і

зроблять крок вперед. Такий крок вперед зробили активісти заокеанського Лемко-Союзу – і пропали безвісті.

Лише при українстві лемки можуть зберегти свою етнічну гідність. «Любов» деяких польських авторів до лемківського діалекту і шельмування українства висміюють таких лем-лемків і пророкують їм етнічну загибель. Ця сама вовча стратегія. Католицькі пастирі голосили, що ми схизматики, відщепленці і служимо дияволу. Вони від диявола теж не втекли. Сатана знає, де йому краще жити.

Явна свідомо і цілеспрямована антиукраїнська активність лемківських сепаратистів є реалізацією «проектів на знищення Русі». Останній такий «проект» був виданий у 1908 році в Кракові. Всі сусіди Русі лише мріяли про те, щоб знищити Русь і забрати землі. І не допустити до консолідації українських сил. Геноцид, вчинений над українцями Закерзоння і зокрема «Акція Вісла», є цього прикладом. Проте більшість лемків веде мудру і чесну політику. Багато лемків брало і бере участь в культурній і громадській діяльності всіх українців Закерзоння. Багато з них було тероризованих безпекою. Наприклад, Михайло Ковальський просидів шість років у в'язниці за українську активність і за деякі контакти з лемками за кордоном. Сьогодні в Гожові Велькопольському лемки щороку влаштовують конкурси українських писанок імені Михайла Ковальського. Люди шанують пам'ять своїх діячів. Нагороду «Вірний Предкам» отримав професор музики і диригент Михайло Дуда в Лігниці. Бувший Президент України Віктор Ющенко особисто вручив нагороди для кількох лемківських діячів з Об'єднання лемків під час фестивалю «Ватра» у Ждині.

Дітвацька ідея «лем-лемків» про кодифікацію лемківського діалекту і творення «літературної мови» має лише аматорський і політиканський характер. Це абсурдальна ідея, яка могла зродитися лише з підшептів антиукраїнських сил. Це ідея, щоб не допустити українізацію Лемківщини і на поселеннях, і вкінці полонізувати, а в іншій країні – мадяризувати. Лемкам не потрібне нове «язичіє», мішанина слів, залежно від країн – польських, словацьких, сербських. Все це відчужує лемків від себе – також і тих, що живуть у різних країнах. Чи ця «кодифікована мова» призначена для селян, які не хочуть говорити інакше, ніж так, як говорять в їхньому селі? Або для тих, які покінчили середні і вищі школи, і не вміють читати книжки, писані кириличними буквами? Колись вивчали ці букви на уроках російської мови, але вже все забули, бо більше нічого кириличного не читають. Наприклад, мій приятель, інженер по професії, слово «спогади» читає «спогаді» (по-російськи) і не знає, що це значить. Але коли прочитати йому по-українськи, то добре розуміє. Звучання “spogadi” звучить для нього дивно і не зрозуміло. Але інакше не вміє читати.

Про мовний рівень цієї «кодифікації» свідчить назва організації – «Стоваришья лемків». Тут польське слово “stowarzyszenie”. Іншого знайти не могли. Від польської мови їм не відійти. Любов до діалекту? – Ні! Вони фальшують лемківську граматику, щоб за всяку ціну відділити запис діалекту від української літературної мови. Наприклад, не може бути апострофа, бо це український знак; вживають російський твердий знак. Дієслова минулого часу закінчують на - «л»

(ходив, робив), хоч так лемки ніде не говорять; лемки говорять: ходив, робив, а не інакше. Прикладів можна навести багато більше. Повна антиукраїнська параноя.

Ідея сепаратизму деяких лемків від загалу карпатських русинів-лемків не прийшла від самих лемків. Це твір чужої політики. Використані впливи спізненої староруської орієнтації, потім немудрого москвофільства і вкінці підступна активність чужих агентів – все роблено в інтересі денаціоналізації цієї карпатської частини русинів-українців. Від сімсот років люди не мали підтримки від русько-української держави, бо така ще не існувала. Ніхто у світі не став в обороні карпатського населення. Церкви – одні помагали, інші служили чужим. Все чуже довкола було зацікавлене в послабленні українського етносу в Карпатах. Головна ідея ліквідації і ґеноциду над закерзонними українцями пішла від Москви в 1944-1947 роках. Практично роль слугів Москви виконала колаборантська польська комуністична влада. В праці Богдана Гальчака подані вісім прізвищ, що підписали розказ бруталного і варварського виселення всіх українців, що залишилися в нових польських кордонах. В не цивілізований спосіб влада відібрала людям їх права власності до своїх історичних земель. Хай українські історики скажуть, хто були етнічно ті люди, що підписали цей розказ.

Цей не гуманний і не цивілізований вчинок тодішньої влади, дуже відповідав польським націоналістам і маловартісним в моральному плані польським римо-католикам.

Чужі активісти наполегливо повчали лемків, що вони не українці. Але тим, що повірили в це, не помогло – всі були виселені. Всі лемки, як і всі закерзонці, підпали під акцію знищення і повної ліквідації «української бацили». Цинічна україножерна кампанія десятками років після ґеноциду і підступна агентурна діяльність чужих держав принесла нам великі шкоди. Українці Закерзоння від Лемківщини по Підляшшя мусять знову відродитися, наче фенікс, з попелу.

Лише в одному українському руслі наша сила і майбутнє. Наведу слова поета Василя Шляхтича:

До зрадників

Ви за гроші продаєте свою матір.

Лиш настане такий час,

Син і внук осудять вас

І для них навіки будете прокляті!

(«Лемківщина», зима, 2014)

Поети мають добру інтуїцію і треба прислухатися до їх слів. Лемко Богдан-Ігор Антонич мав прекрасну мовну інтуїцію – і став відомим українським поетом.

ОГОЛОШЕННЯ ТА АНОНСИ

16 СІЧНЯ ЛЕМКІВСЬКЕ РІЗДВО У ЛЬВОВІ

Львівське обласне товариство “Лемківщина” запрошує до участі у відзначенні свята “Лемківське Різдво” (Велия), яке відбудеться 16 січня 2016 року (субота) у Львові. Місцем проведення свята буде Львівське вище професійне художнє училище №20, що знаходиться за адресою м.Львів, вул. Широка, 83, район Левандівки. Доїзд: маршрутки №13, 17, 18, 20, 23, 34, 43, тролейбус №12. Зупинка вул.Суботівська, “Училище”.

Початок о 15:00. Вартість квитка – 40 грн./особа

Вхідні
квитки
можна
придбати у
бухгалтера
товариства
Галини
Притулки,
моб. 096 541
39 24 або в
офісі
товариства
на ПЛ.Ринок,
17

Довідка

Лемківський
Святий Вечір
або Велия –

це одне з найурочистіших християнських свят, яке згідно східного обряду лемки відзначають напередодні Різдва та святом Богоявлення.

У цей день згідно української традиції готується 12 пісних страв, серед яких обов'язково мають бути узвар, борщ, пироги, риба, капуста, картопля, гриби. Кутя як традиційна обрядова їжа та символ українського Святого Вечора не часто зустрічалась на Лемківщині, що було пов'язано з труднощами вирощування пшениці та зернових культур. Автентичною лемківською стравою Велиї є киселиця – суп з вівсяного борошна чи крупи.

Об'єднання Українців «Закерзоння» та Лемківська Фундація
Запрошують на Новорічну МАЛАНКУ!

МАЛАНКА НАДІЯ

16-го січня 2016 р.
о 5-ій год. вечора

Гурт «Надія» в Польщі

Ціна квитка: \$140

Le Jardin Banquet Hall
8440 Highway 27, Woodbridge

Що у ціні квитка: коктейль, фуршет,
обід, перекуська олівночі, «cored bar»

Прибуток призначається на допомогу
сім'ям потерпілих в обороні України.

Софія Федина
з України

Квитки: Марійка - 905.624.3243, Стефан - 416.473.2724, malanka2016@gmail.com

Об'єднання Лемків Канади запрошує на

Йорданське Водосвяття та Щедрий Вечір

18-го січня 2016 року 6:30 вечора
Trident Banquet Hall 145 Evans Avenue, Toronto

Водосвяття відправить о. Іван Паліса з церкви Св. Димитрія

Квитки: \$35 дорослі, \$15 діти
від 4 до 12 років, діти до 3 років безплатно

Аня : 416-237-1240
Андрій Р : 416-259-0640
Андрій С : 416-508-2525
Богдан : 416-622-8190
Івона : 416-253-6002 ext.1 (UNO Office)

Об'єднання Українців «Закерзоння» та Лемківська Фундація...
щиросердечно запрошують українську
громаду на Водосвяття та

Щедрий Вечір

з концертом колядок
у виконанні Софії Федини
і музичного гурту «Надія»

ПОНЕДІЛОК 18 СІЧНЯ 2016

год. 6:30 вечора

Квитки: \$40 дорослі

і \$25 діти до 12 років

«Княжий Двір»

15 Canmotor Ave.

Etobicoke

Щедру Вечерю підготовляє ресторан «Золотий Лев»

Стефан: 416.473.2724 Марійка: 905.624.3243 malanka2016@gmail.com

КОНКУРС НАПИСАННЯ ТВОРІВ "СКАРБИ ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ"

"Лемко-клуб" і відділ літератури з мистецтва Івано-Франківської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Франка започатковують Всеукраїнський молодіжний літературний конкурс "СКАРБИ ЛЕМКІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ".

До участі в конкурсі допускається молодь у віці **від 12 до 25 років**.

Конкурсні твори приймаються у **різних жанрах** і двох номінаціях - поезія і проза. Обсяг - довільний, але не більше 12 сторінок. Твори можуть охоплювати якнайширше коло тем, пов'язаних з лемківською культурою, зокрема: духовна і матеріальна культура лемків, минуле і майбутнє лемківської культури, передання культури і традицій молодому поколінню, видатні особистості, історичні та культурні події, свята, плекання традицій у родині.

Конкурс триватиме до **1 травня 2016 року**.

Рукописи надсилати в електронному вигляді (в редакторі Word) на електронну адресу: **mysteztvo22@mail.ru** та **anna_kyrpan@bigmir.net**

Підсумки конкурсу буде проведено у липні 2016 р., а нагородження переможців - 1 серпня 2016 р. Про місце і час нагородження переможців буде повідомлено додатково.

Голова конкурсної комісії Ігор Дуда (Тернопіль) (0352) 52 80 72

Заступник голови комісії Галина Пристай (Івано-Франківськ) (0342) 75 01 32

Секретар комісії Анна Кирпан (Івано-Франківськ) 096 537 18 40, 066 455 91 58

ПІСНІ НЕЗАБУТОГО КРАЮ

7-го лютого 2016р. відбудеться Міжрегіональний фестиваль-конкурс поетично-пісенного мистецтва Закарзоння

Тематика фестивалю - 'Різдвяна коляда'

Жанри культурологічний, поезія, пісня Місце проведення м. Городок, Львівська область

Для участі у фестивалі кожен учасник має представити два твори українського мистецтва Закарзоння. Час виконання конкурсної програми: 5-7 хвилин. Критерії, за якими оцінюються виступи учасників фестивалю: володіння голосом, акторська майстерність, якість фонограми, костюм виконавця, відповідність текстів творів до умов фестивалю.